

ÉVFORDULÓK

Gondolatok a trianoni traumáról

*Nem kell beszélni róla sohasem?
De mindig, mindig gondoljunk reá!*

Becsületesen és igazul, az ökölbesoruló kéz dacával vallotta meg Juhász Gyula a trianoni tragédia miatti keserűségét, de nem azért, hogy amiről nem beszélünk, az nem létezik, amire nem gondolunk, azt elfelejtjük. Csak hát a magyarság nem fogadta meg a költő szavát, akár volt rá módja, akár nem. Amikor lett volna rá alkalma, akkor *túl sokat* – fecsegvé, puffogatva – beszélt róla, amikor pedig tiltották a szót, akkor még *titokban sem* emlékezett reá. Tisztelet persze a kivételeknek!

Mert nézzünk magunkba és tegyük szívünkre a kezünket. Felnevelt-e az ország 90 esztendő alatt három olyan nemzedéket, amelynek tagjai örökösen azt hallották a szüleiktől, hogy a magyar történelem, a magyar művelődés, a magyar irodalom egységes, és semmilyen önkényesen meghúzott határral fel nem osztható!? Megtanítottuk-e a gyermekeinket, unokáinkat arra, hogy álmukból ébredve is fel tudják sorolni az elszakított területek vármegyéit, nagyobb városait, jelentősebb hegyeit, várait, folyóit? Megtalálják-e tétovázás nélkül a térképen Balassi Bálint, Arany János, Tamási Aron, Ady Endre, Hunyadi János, Rákóczi Ferenc, Bethlen Gábor szülőhelyét, a nándorfehérvári győzelem helyszínét? Elmagyaráztuk-e nekik, hogy hol élnek, milyen nyelven beszélnek a székelyek, a csángók, merre keressék Kalotaszeget, a Zobor-vidéket, vagy a Mura-vidéket?

Nos, elvethetjük a kezeket a szívünkről, s a lehajtott feket is fölemelhetjük. Mert mindez *nemcsak* a mi szégyenünk. Tucatjával sorolhatjuk a mentségeket – és soroljuk is, ha arra kerül a sor. Nem tanították az iskolában, nem volt tanácsos beszélni róla, bajba került volna a gyermek, ha elkotyogja és így tovább. Mert mi inkább a könnyebb utakat választottuk, lemondunk arról, hogy legyen a gyermekünkkel néhány gyönyörűséges közös titkunk, ami összeköt, hogy legalább az emléket tartsuk meg ennek a történelmében, nyelvében, kultúrájában egységes magyarságnak, ha már az országát nem tudtuk megtartani. Tisztelet persze a kivételeknek!

Példát vehettünk volna a lengyelektől, akik mikor egész országukat felosztotta egymás között a német császár és az orosz cár, akkor sem adták föl a reményt, hiszen – Adyval szólva – „halat a Visztula s gyermeket a lengyel asszony ad örökké”. Követhettük volna – ahelyett, hogy lenéztük őket – az albánokat, akik az életigenlés stratégiájával visszahódították maguknak a szerb nép bölcsőjének kikiáltott Koszovót. Vagy legalább a dél-tiroli „osztrák sógorok”-tól lestünk volna el végre valami jót is: miként kell és lehet az erővel elesatolt területeken szívós munkával, következetesen, akár kockáztatva is, kivívni – Európa kellős közepén és szemeláltára – a méltányos autonómiát.

Ez az *önmegadás és önfeladás* – amitől olyan bölcs előrelátással óvta Deák Ferenc a nemzetet, legalább olyan tragédia, mint maga a trianoni csonkítás. Emlékezzünk szavaira: „...amit az önkény és az erőszak elvesz, azt virtus és jószerelem még visszaadhatja; de amiről a nemzet, félve a megpróbáltatásoktól, önként lemond, az örökre elveszett.” Ez a Deák-i intellem teljesebben be rajtunk, ezzel vált az ország-csonkítás, nemzet-csonkítássá!

A magyarság ellen összefogó erők csak a hegyeinket, vizeinket, erdeinket, bányáinkat, vasútjainkat, gyárainkat, minden harmadik magyar testvérünket orozták el. De nem tiltották, mert nem tilthatták meg, hogy elfelejtkezzünk történelmünk kilenczederől. Nem írták, mert nem írhatták elő, hogy kitépjük gyökereinket, feladjuk hagyományainkat, elveszünk azokat az összetartó öröket, amiktől – Ilyéssel szólva – „futó homokok, népek, házak, Magyarországgá összeálltak.”

Am Magyarország mellett tönkretették, traumás lelkiütvé tették az utódállamokat is. Mert amíg egyetlen is marad a megszállt területek őslakosságából, addig folyamatosan működik a „trianonpszichózis”. Addig nincs a hódítóknak egy pernyi nyugtuk, mert attól tartanak, hogy bármely pillanatban bekövetkezhet az igazságtétel. Láttuk nem egyszer, most éppen északi szomszédunknál, hogyan működik a „trianoni göres”. A „többségiek” lidércnyomásos álmaiban újra és újra visszatér a félelem: *elkövetkezik az igazság pillanata*.

Kilencven esztendő – idestova három emberöltő – múltán, ideje volna az egész Kárpát-medencében megszabadulnunk Trianon-szindrómás félelmeinktől. Hogy – Bibó Istvánnal szólva – *demokratiként* élhessük az életünket.

Halász Péter